YOZGAT MÜZESİ

Nizamoğlu Konağı'nda Korunan Binlerce Yıllık Kültürel Miras

Cihat ÇAKIR*

Anahtar Kelimeler: Yozgat Müzesi, Nizamoğlu Konağı, Bozok Bölgesi, Osmanlı Konut Mimarisi, İç Anadolu Arkeolojisi

Yozgat Müzesi, İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan Yozgat ilinin arkeolojik ve etnografik mirasını korumak, belgelemek ve sergilemek amacıyla kurulmuş bölge müzesidir. Müze, 19. yüzyıla tarihlenen Nizamoğlu Konağı içerisinde hizmet vermekte olup, koleksiyonları Tunç Çağı'ndan Erken Cumhuriyet Dönemi'ne kadar uzanan geniş bir kronolojik yelpazeyi kapsamaktadır. 1985 yılında ziyarete açılan müze, Bozok yöresinin tarihî ve kültürel mirasının korunmasında önemli bir rol üstlenmektedir.

Müzenin bulunduğu yapı, 19. yüzyılda gayrimüslim bir Osmanlı vatandaşı tarafından yaptırılmış ve 1871 yılında tamamlanmıştır. Daha sonra Nizamoğlu ailesi tarafından satın alınan konak, uzun yıllar aile konutu olarak kullanılmış ve bu nedenle "Nizamoğlu Konağı" adıyla tanınmıştır. Zemin katı kısmen taş duvarlı, üst katları ise ahşap malzemeli olan yapı, geç dönem Osmanlı sivil mimarisinin İç Anadolu'daki seçkin örneklerinden biridir.

Nizamoğlu ailesinin konaktan ayrılmasının ardından yapı farklı dönemlerde Kız Sanat Okulu ve Tekel binası olarak kullanılmıştır. 1979 yılında kamulaştırılan bina, gerekli restorasyon çalışmalarının ardından müzeye dönüştürülmüş ve 1985 yılında Yozgat Müzesi adıyla ziyarete açılmıştır.

Mimari Özellikleri

Nizamoğlu Konağı, geleneksel Osmanlı konut mimarisinin merkezî sofalı plan anlayışını yansıtan yapılardan biridir. Taş ve ahşabın birlikte kullanıldığı yapı, yalnızca mimari özellikleriyle değil, iç mekân bezemeleri bakımından da dikkat çekmektedir. Özellikle baş odalarda korunan kalem işi süslemeler, çiçek kompozisyonları, natürmortlar, savaş tasvirleri ve mitolojik konular, 19. yüzyıl Osmanlı konut dekorasyonunun karakteristik özelliklerini yansıtmaktadır. Resim programında Hz. Süleyman'ın adaleti, Hz. İsa ile ilgili sahneler, Napolyon savaşları ve Yozgat yangını gibi birbirinden farklı konuların bir arada işlenmesi, Geç Osmanlı Dönemi görsel kültüründeki çeşitliliği ortaya koymaktadır. Tavan süslemeleri içerisinde yer alan kitabe, bezemelerin 1871 yılında gerçekleştirildiğini göstermektedir. Söz konusu duvar resimleri, Anadolu'daki geç dönem Osmanlı konutlarında görülen Batılılaşma Dönemi süsleme anlayışının bölgesel örnekleri arasında değerlendirilmekte olup, büyük ölçüde özgün niteliklerini korumuş olmaları bakımından ayrı bir önem taşımaktadır.

Koleksiyonlar

Yozgat Müzesi koleksiyonları büyük ölçüde Yozgat ili ve çevresinde gerçekleştirilen kazılar, yüzey araştırmaları ve çeşitli yollarla müzeye kazandırılan eserlerden meydana gelmektedir. Müzede on sergi salonu bulunmakta olup giriş katındaki bölümler arkeolojik, üst kattaki mekânlar ise etnografik eserlere ayrılmıştır.

Arkeoloji Koleksiyonu

Arkeoloji koleksiyonları, bölgenin tarih öncesinden Roma Dönemi'ne kadar uzanan kültürel gelişimini belgeleyen eserlerden oluşmaktadır. Mercimektepe Höyüğü'nden gelen Tunç Çağı buluntuları ile Kerkenes Dağı kazılarında ele geçirilen Demir Çağı eserleri, Orta Anadolu arkeolojisinin anlaşılmasında önemli bir yere sahiptir. Özellikle Kerkenes buluntuları, Phryg ve Demir Çağı yerleşimlerinin bölgesel karakterinin değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır. Hitit eserlerine ayrılan bölümde sergilenen MÖ 13. yüzyıla tarihlenen Çalapverdi Steli, Hitit İmparatorluk Çağı'nın bölgedeki varlığına işaret eden en önemli buluntulardan biridir. Roma Dönemi'ne ait lahitler ile Cemallı Höyüğü'nden ele geçirilen ve Galat etkileri taşıyan pişmiş toprak Demeter heykeli, müzenin önemli eserleri arasında yer almaktadır.

Etnografya Koleksiyonu

Üst katta yer alan salonlarda Selçuklu, Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemlerine ait etnografik eserler sergilenmektedir. Bu koleksiyon içerisinde İslami dönem eserleri, geleneksel Yozgat kıyafetleri, Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemlerine ait silahlar ile çeşitli gündelik kullanım eşyaları yer almaktadır. Silahlar Salonu'nda Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemine ait kılıçlar, tüfekler ve nefirler sergilenirken, Gelin Odası'nda Yozgat yöresine özgü bindallı ve üç etek gibi geleneksel giysiler teşhir edilmektedir. Mutfak bölümünde ise Selçuklu, Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemlerine tarihlenen kap-kacak grupları yer almaktadır.

Hol Bölümü ve Açık Hava Teşhiri

Üst kat holünde çeşitli yapım ve onarım kitabeleri, Bozok Sancağı ile Yeserizâde Mustafa İzzet Efendi'ye ait "Yâ Hazret-i Mevlânâ" ibareli hat levhası sergilenmektedir.

Müze bahçesi açık hava teşhir alanı olarak düzenlenmiş olup Yozgat'ın çeşitli bölgelerinden getirilen taş eserler burada sergilenmektedir. Bunlar arasında en dikkat çekici örneklerden biri, Doğu Roma (Bizans) Dönemi'ne tarihlenen ve Hz. Musa'nın Kızıldeniz'i yarmasını tasvir eden steldir.

Bilimsel ve Kültürel Önemi

Yozgat Müzesi, Bozok yöresinin kültürel tarihini bütüncül biçimde yansıtan koleksiyonlarıyla İç Anadolu'nun önemli bölge müzeleri arasında yer almaktadır. Müze koleksiyonları, Tunç Çağı, Hitit İmparatorluk Dönemi, Demir Çağı, Hellenistik, Roma, Bizans (Doğu Roma), Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerini kapsayan uzun bir tarihsel sürekliliği belgelemektedir. Müzenin bulunduğu

Nizamoğlu Konağı ise, özgün duvar resimleri ve mimari özellikleri sayesinde Anadolu'da 19. yüzyıl Osmanlı konut kültürünün korunmuş örneklerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Bu yönüyle Yozgat Müzesi, yalnızca bir sergileme mekânı değil, aynı zamanda bölgesel belleğin korunmasına hizmet eden tarihî bir yapı niteliği taşımaktadır.

Kaynakça

ACUN, H. (1981). Yozgat ve Yöresi Türk Devri Yapıları. *Vakıflar Dergisi, 13*, 635-715.

ACUN, H. (2005). *Bozok Sancağında Türk Mimarisi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

ARIK, R. (1976). *Batılılaşma Dönemi Anadolu Tasvir Sanatı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

* Yozgat Müze Müdürü, cihatcakir4066@gmail.com